

Az új tanács törvény és a kétfélmillió Budapest

Fővárosunk, Budapest lakóinak száma a legutóbbi népszámlálás adatai szerint 17 ezernél túlhaladta a kétfélmilliót. Ez az ország összlakosságának megközelítően egyötödét teszi ki. Az ország városi népességének 44 százaléka a fővárosban él s ez európai viszonylatban is szinte egyedülálló.

Budapest — hazánk fővárosa, politikai és kormányzati központja s ez önmagában véve is meghatározza különleges helyzetét. Az ideai összpontosított termelő- és munkaerő-kapacitás jelentősen hat a népgazdaság fejlődésére. Az országos ipari termelés 38 százalékat, az építőipar több, mint 50 százalékat Budapest adja. Az ország ipari dolgozóinak 36 százalékat, az építőipar dolgozóinak 49 százalékat a budapesti üzemek, vállalatok foglalkoztatják. A gép-, a műszer-, a gyógyszer- és a nyomdaiparban, a híradástechnikai és villamosgépgyártásban a főváros az országos termelés több mint felét adja. Budapest van a tudományos kutatóintézetek negyötöde, itt dolgozik a tudományos kutatók 85 százaléka.

Budapest nagy vonzási körzet, a környékkel való kapcsolata szoros, sokan járnak be dolgozni, tanulni, itt veszik igénybe az egészségügyi, kulturális intézményeket. A főváros nappali népessége az ingázókkal, a Budapestre érkező külföldiekkel és vidékiekkel együtt — mintegy 2 300 000. A fővárosban és környékén a közvetlen vonzási körzetéhez tartozó településeken — a budapesti agglomeráción belül — lényegében az ország lakosságának mintegy negyede tömörül.

A negyedik ötéves terv fővárosunkban — az egyedi nagy beruházásokat (például a földalatti építést) is figyelembe véve — 40 milliárd forintot irányoz elő. Ez több, mint a kétszerese a harmadik ötéves terv várható forintteljesítésének.

Várospolitikai célkitűzéseink megvalósításának középpontjában a nagyarányú lakásépítés áll. Erre a negyedik ötéves tervben 19,4 milliárd forintot fordítunk. S e program megvalósulásaként 1975 végéig több, mint negyedelemillió fővárosi lakos költözik új lakásba. Ehhez az eddiginél nagyobb mértékű lakóház-felújítás járul. Fontos helyen szerepel a közlekedés fejlesztése. Ez nemcsak a várhatóan növekvő utasforgalom, a tömegközlekedés kiszolgálását jelenti, de a főközlekedési utak és csomópontok korszerűsítését, alul- és felüljárók építését, parkolóhelyek létesítését. Fejlődik a közműhálózat, az ivóvízellátás, növekszik a földgáz felhasználása. A gázszolgáltatás és a távfűtőhálózat kiterjesztésével az ötéves terv végére már az öt évtized mintegy 40 százaléka lesz ellátva korszerű, kulturált fűtőberendezéssel. Fejlődnek kórházaink, oktatási intézményeink, lényegesen gyarapszik az óvodai férőhelyek száma. A negyedik ötéves terv számol a főváros lakosságának növekvő kulturális igényével. Minden ágazatban intenzíven fejlődik az elmúlt időszakhoz képest.

A terv ilyen lehetőségei sem oldanak fel minden feszültséget (az építési kapacitás iránti igények teljes kielégítését, a járulékos építkezéseknél mutatkozó lemaradások egészének felszámolását, a közlekedés zsúfoltságának megközelítő megoldását stb.), tehát a végrehajtás során újabb pénzügyi és műszaki lehetőségek feltárásával kell a feszültséget csökkenteni, illetőleg megszüntetni.

A város szerkezeti változásai, a fővárosi iparban bekövetkező módosulások, a lakosság növekvő szükségletei tüzetek napirendre a tíz évvel ezelőtt készült városrendezési terv felülvizsgálatát. A terv hosszabb távon kijelöli a lakásépítés, ipartelepítésre felhasználható területeket, közlekedésfejlesztési elképzeléseket, védi a szükséges zöldterülete-

ket. Ennek keretében számolnak a fővárosban szükséges és fejlesztendő iparral, melynek korszerűsítése a következő évek feladata. A budapesti ipar intenzív fejlesztése elsősorú népgazdasági érdek és a főváros fejlődésének, munkaerő-helyzetének jelentős járuléka. Ugyanakkor előirányozza a városrendezési terv a korszerűtlen üzemek programszerű kitéleptetését. A negyedik ötéves tervben az ipar kitéleptetésére mintegy 800 millió forint áll a főváros rendelkezésére. Az előirányozott ipartelepítés csökkenti Budapest túlkonzentráltságát, így hozzájárul a főváros fejlődéséhez — ugyanakkor segíti olyan vidékek iparosítását, ahol ennek hiánya a fejlődést hátráltatja.

A fővárosi tanács a fejlesztésnek e jelentős és csak átfogóan változtatható céljait a lakosság közvetlen és aktív közreműködése nélkül nem tudja megvalósítani. Budapest népe huszonkét kerületben él és dolgozik, a főváros e huszonkét szorosan egymáshoz kapcsolódó kerület összeredeinek megtestesítője. Minden budapesti lakos tehát „kettős” lelki alkattal: a főváros polgára, de egyben kerületi patrióta is. A kerületi érdekeket a kerületi tanács képviseli, a fővárosi tanács pedig ezek szintézisét hozza létre.

Az új tanács törvény, amelyet szerdán fogadott el az országgyűlés, világosan és határozottan biztosítja a tanácsok és szerveik hatáskörét, jogait és kötelezettségeit, a párt X. kongresszusának ama fontos megállapítása alapján, hogy az államélet fejlesztésének központi feladata most a tanácsok hatáskörének, munkájának fejlesztése. A kongresszus határozata a megvalósítás útjait is megjelölte: az államigazgatási munka és hatáskör fejlesztésével együtt erősödjenek a tanácsok népképviseleti és önkormányzati jellege.

A szocialista önkormányzat kérdése speciálisan jelentkezik a fővárosban, hiszen nem lehet a fővárosi tanácsot a budapesti önkormányzat kizárólagos letéteményeseként kezelni, de az is nyilvánvaló, hogy a kerületi tanácsok sem működhetnek a többi kerülettől és a főváros egészétől elvonkoztatva. Mind a főváros, mind a kerület tehát ilyen szempontból különleges önkormányzatok tekintendők, speciális feladatokat lát el. A kerületi tanácsok látják el a lakosság szempontjából nagy jelentőségű hatósági feladatokat is, csökkentve, lehetőleg kiküszöbölve a még mindig meglevő és sokszor jogosan bírált bürokratikus jelenségeket, továbbá biztosítják a lakosság ellátását. A kerületi tanácsok részére biztosítani kell, hogy (mindezekben, tehát a kerület hatáskörébe tartozó), a kerületben élő és dolgozó lakosságot közvetlenül érintő kérdésekben önállóan dönt-hessenek. Ez azt jelenti elsősorban, hogy a kerület hatáskörébe kívánkozó gazdasági, kulturális, egészségügyi és szociális feladatok ellátásához megfelelő anyagi alappal, költségvetéssel, fejlesztési lehetőségekkel és mindezekhez önálló bevételi forrásokkal rendelkezzenek. A fővárosi tanács gondja a kerületi érdekek összehangolása, egyeztetése minden olyan kérdésben, amely jellegét vagy volumenét tekintve, túlmegy a kerületi határokon. Ehhez megfelelő differenciálás szükséges, hiszen a kerületek nem egyformák, ellátottságuk színvonala is eléggé különböző. A fővárosi tanács feladata tehát, hogy az egész fővárost és a többi kerületet érintő feladatokban döntsön és biztosítsa a megfelelő arányokat. Ugyanakkor mindezt összhangba kell hozni azzal is, hogy a főváros egész területén érvényesüljön a központi érdek, a kormányzati politika. Ezért a fővárosi tanács dolga, hogy szervező és koordináló feladatokat lásson el az állami, politikai, társadalmi célok megvalósítása érdekében a főváros egész területén.

A népképviseleti elv érvényesítése a budapesti tanácsok helyzetét, a lakosság megfelelő képviseletét is új megvilágításban állítja elénk. A fővárosi tanács tagokat az új választójogi törvény értelmében a kerületi tanácsok választják. Ez az új helyzet a kerületi tanácsok képviseletét erősíti, mert a fővárosi tanács tag a jövőben egy-egy választókerület helyett az öt megválasztó tanácsot, tehát magát a fővárosi kerületet, annak egységes érdekeit is képviseli. Ez egyben kifejezi a fővárosi önkormányzat jellegét is. Ennek eredménye várhatóan az lesz, hogy a fővárosi, illetőleg a kerületi tanácsok, illetve tanács tagok között a jelenleginél sokkal szorosabb és eredményesebb kapcsolat alakul ki. Mindez egyben tovább erősíti a tanácsai demokratizmust.

A tanácsok továbbfejlesztése, önkormányzati jellege feltételezi és megkívánja a lakossággal való szoros kapcsolatot, a tanácsai tevékenység sokoldalú ellenőrzését. A tanácsok ügyvitelére felelté ellenőrzést a kormány, a felsőbb tanácsszervek, a tanács tagok, a választók gyakorolják. E kapcsolatot erősíti választási rendszerünk további demokratizálása, amely az eddiginél is nagyobb lehetőséget ad arra, hogy a választók véleményüket nyilvánítsák s a legalkalmasabbnak ítélt személyt küldjék a tanácsba. A kapcsolatok erősítésének irányába hat a tanácsok jellegének új meghatározása, az ennek kialakításához nyújtott eszközök, amelyek várhatóan előtérbe helyezik a lakosságnak a tanácsokkal szemben támasztott jogos igényei kielégítését. Erősíti a kapcsolatokat a tanácsok részéről az a felismerés, hogy munkájuk új vonásait kialakítani, erősíteni a lakosság tömegesebb, hatékonyabb bevonása, közreműködése nélkül nem tudják. Másrészt a lakosság is egyre jobban felismeri, hogy igényeinek kielégítése érdekében részt kell vennie a tanácsok népképviseleti, önkormányzati jellegének kialakításában, államigazgatási tevékenységének ellenőrzésében.

A tanácsok jellegének új meghatározása a tanácsok területi munkája színvonalának emelését igényli, a tanács tagoktól pedig olyan munkát kíván meg — a felmerülő kérdésekben való elmélyedést, a lakosság jogos igényeinek ismeretét, képviseletét —, amely egyszerűsített növeli a közéleti tisztaság tekintélyét.

A tanács nem nélkülözheti a tömegszervezetekkel való kapcsolatot, különösen a Hazafias Népfrontalóval együttműködés továbbbepítését. A várospolitikai célok szélesebb körű ismertetése, megvitatása, de a helyi erők mozgósítása érdekében is igen nagy támogatást kaphat e területről. A Hazafias Népfrontban tevékenykedő szakemberek tapasztalata, véleménye, segítése, a népfrontmozgalom aktivitása a fővárosi gazdaságának kimeríthetetlen forrása. Nélkülözhetetlen azoknak a feladatoknak a megoldásában is, amelyeket a pártkongresszus határozatai a közigazgatás egyszerűsítése, szocialista jellegének erősítése tekintetében rónak a tanácsokra. A főváros lakosságának a különböző népfront-fórumokon is sokszor kifejezésre jutott kívánsága a közigazgatás további javítása, a szakszerűség növekedése, az ügyintézés gyorsítása, a bürokratikus vonások kiküszöbölése. Egyaránt érvényes ez a közérdekű javaslatok és az állampolgárok ügyes-bajos dolgainak mérlegelésére, elbírállására. Ez az igény növekedni fog az új tanács törvény végrehajtása során, hiszen egyre több ügy tartozik majd a helyi tanácsokhoz, a fővárosban a kerületi tanácsokhoz. Az új tanács törvény végrehajtása éppen azért megköveteli, hogy a tanácsok még inkább igényeljék a lakosság közreműködését — s a lakosság még szűkebb körben ítélje szükségesnek aktív részvételét a közügyekben.

Dr. Vágvölgyi Tibor